

ging het n de simbaard en eenvoudigen waarn. Slechts rken ge

s waar ze end zijn is En als ze l pct. hūn t ze Gods zich niet GING van et geheim apen van geestelijk niet meer. nd groot. Dat zijn hun ambt gevolgen. ald. Wan- beseft en et kunnen maals, een it zijn be- daar heb- hebben in- nooit ge- ortige roe- oeten niet eppen met al van het id is daar- De schuld misleiden at door br

bewijs. Hij an zien we alieden des leidalieden de schare gen omdat Hoe menig- vergaderen

tt de Heere rdaad alle Israël? Hij den, maar t. Hij alleen Wat verwijt t, nadat zij

feit, dat de ferming be- om te be- Christus in t wordt al woord voor- aanhaalt uit scharen den a schip ver- l gaat, ont- an staat er, werd, NIET

beoordeelt, rder. Ze zijn zwerften en enoeg. Wat gt Hij onder Want daar den tekst, eeltelijk, n.l. de woorden: vilen bijeen- och er staat laats inziēt t Jeruzalem. van heél het xalem ligt an heel het i. En het is schuld.

moeder. Die in haar kin- is moordens- haar en aan rmende, red- vergeefs ge- gewild. Er is de geleiden. t volk is zijn n één en de- uld van den n onder het- allen, welnu, Heere Jezus cheid en dus

e kruiswoordt bewijspiaats epalen moet. r dit doel is.

geloof ik, niet verantwoord. Het staat immers onder de sterke spanning van den „arbeid Zijner ziel". De Heiland is daarin toch bezig als den lijdenden Borg en Middelaar. Is het dan geoorloofd, dat wij zulk een woord overnemen om het te gebruiken voor onze „toepassingen"? Ik geloof het niet. Bovendien vraag ik mij af, of de vraag om uitspraak van het oordeel nu de bedoeling heeft: dat zij zullen weten wat ze gedaan hebben, zooals br B. schrijft.

Ook dit derde argument kan, zooals br B. het nader uitlegt, niet dienen om te pleiten voor samenwerking. Vooreerst is uit het oog verloren, dat we met leiders en misleiden in dit geval in de kerk zijn. Vervolgens is het Schriftbewijs niet ter zake dienende. We zullen niet, zooals br B. wil „de groote massa, met wie we in de samenwerking te doen hebben, anders behandelen moeten dan de leiders". Geen sprake van. Ze zijn den Heere een gruwel. Niet een bejegeningssnorm voor de leiders en een andere bejegeningssnorm voor de massa. Dit dualisme is niet naar de Schriften. Maar allen zullen we gelijk behandelen: naar het recht en de wet des Heeren. En dat is, dat we beiden, met betoef van barmhartigheid en in besef van verantwoordelijkheid, voortdurend zullen confronteeren met het Woord van den levenden God, opdat ze hun zonden zouden zien en de consequenties, welke daaraan verbonden zijn en zich bekeeren of..... wat God genadig moge verhoeden, zich verharden. En zoo houden we ze steviger vast dan wanneer we met ze samenwerken op voet van gelijkheid en doen alsof er niets gebeurd is en nog gebeurt. Want beiden hebben ons uitgeworpen, beiden hebben zich van ons geïsoleerd. In de kerk en dus ook in het leven. De leiders door een voorgaand oordeel, de (mis-)geleiden door een volgend oordeel. En dat is één en dezelfde zonde en schuld.

4. De 4e stelling met welke br B. voor samenwerking pleiten wil, is deze: we kunnen niet allen als hardnekkigen zien, de meesten dwalen.

Na het in het voorgaande punt betoogde behoeft ik hierover niet veel meer te zeggen. Beide punten grijpen min of meer in elkaar. Nu zie ik geen wezenlijke tegenstelling — br B. blijkt wel — tusschen hardnekkigen en dwalenden. De hardnekkigen zijn toch ook dwalenden; ze zijn echter in dat dwalen hardnekkig. Dat hardnekkig houdt, volgens br B., verband met hun opvatting. Maar het dwalen van anderen is, volgens br B., ook gevolg van hun opvatting. Maar dan komt weer dat dualistische in de beschouwingen van br B. om den hoek kijken als hij zegt: „er zijn er dus die een ander uitgangspunt hebben en die daarin dwalen. Van dwalenden mogen we ons niet zoo maar losmaken? Weer dus die tweërlei behandeling. En dan spreekt br B. over: zoo maar! Wát nu dat „zoo maar" betreft: een Christen mag niets „zoo maar" doen of laten, doch moet zijn doen en laten altijd laten bepalen door het Woord. Vervolgens, is losmaken a priori gelegen in niet samenwerken? Is het daaraan inherent? Weer wil ik nog eens onderstrepen: een samenwerken met dwalenden, die ons toch maar uitgeworpen hebben, kan veeleer een ons van hen losmaken beteekenen. Wanneer wij de toch hoogst ernstige uitwerpsdaad niet in rekening brengen of praktisch niet ernstig nemen is het dat zeker. Dan grijpen we immers die dwalenden, hardnekkig of niet, niet in hun dwaling vast. Juist een verbreken van de samenwerking doet dat wel.

5. In zijn 5e stelling zegt br B. dit: er is te weinig besef van eigen aandeel in de schuld en te weinig verantwoordelijkheidsbesef jegens anderen.

Het is me niet mogelijk daarover te oordeelen, omdat ik geen kenner der harten ben. Zelf weet ik heel goed hoe ik ten deze sta. Wel kan ik zeggen, dat ik hartelijk hoop, dat het niet waar is wat br B. zegt en dat hij zich heeft vergist. Maar al zou het waar zijn dan zal br B. toch zeker niet daarmee willen beweren, dat dit besef van eigen aandeel aan de schuld der deformatie enz. en dat dit besef van verantwoordelijkheid er alleen zou zijn bij hem die met de gebonden blijft samenwerken? We zullen nog wel eens moeten praten over het wezen eener samenwerking, welke voor GóD kan bestaan en voor Hém verantwoord is.

6. De 6e stelling luidt: het verbreken der samenwerking kweekt onverschilligheid t.o.v. het praktische leven.

Dit is meer dan br B. bewijzen kan. Wanneer hij had gezegd: kan onverschilligheid kweeken, dan zou ik er niet zoo'n bezwaar tegen hebben. Ik zou met evenveel recht de tegengestelde meening kunnen poneeren: vasthouden aan de samenwerking kweekt te groote belangstelling t.o.v. het praktische leven, een door het praktische leven al te zeer in beslag genomen worden. De tweede stelling zou even weinig beteekenis hebben als de eerste. Met zulke stellingen komen we geen stap verder. Nu is onverschilligheid een kwaad. En overspannen belangstelling ook. Het zou een klein kunstje wezen van beiden een praktische-openbaringsbeschrijving te geven. Als pleitgrond voor samenwerking en dan nog gezien tegen den achtergrond van de uiteenzetting van br B. is zij van geen waarde. Evenmin als de tegengestelde stelling dat is als pleitgrond tegen samenwerking.

Op één punt wil ik echter nog wijzen. Br B. zegt over die onverschilligen: „ze zeggen alleen: niet samenwerken, maar wat er dan wel geschiedt moet op allerlei levenssterreinen, daarover spreken ze niet. Ze blijven negatief".

Ik hoop niet, dat br B. allen die samenwerking afwijzen zou willen samen brengen onder het hoofd: onverschilligen, die negatief blijven. Daarmee zou hij velen, die meenen niet te MOGEN samenwerken, onrecht doen. Waarijk niet uit onverschilligheid wijzen zij samenwerking af. Wanneer iemand onder de klem van het Woord Gods meent samenwerking te moeten verbreken, omdat hij overtuigd is, dat zij zóó niet voor het forum van het Woord kan bestaan en hij niet zoo direct weet hoe nu door hen moet worden gehandeld, maar alléén wel, dat het zoo niet langer mag, is hij dan meteen een negativist te noemen?

Dat zou er op neerkomen, dat men nooit een keuze mag doen en nooit alleen zou mogen staan. Want wie, die een keus moet doen, omdat het Woord hem heeft gegrepen, weet altijd meteen hoe het nu verder moet? Met etiketten als negativist, conclusionist, extremist, enz. moeten we erg voorzichtig zijn. Men beseft soms niet welk een groot leed men er iemand mee aandoet, die een zware zieleworsteling achter den rug heeft. Zoo hebben we toch in den kerkstrijd ook niet gereedeneerd. Ik tenminste wist, toen ik mij vrijmaakte ook niet, hoe het nu moest. Maar dit wist ik met onwrikbare zekerheid, dat ik moest, niet anders mocht en dat die wonderbare God, Die tot gehoorzaamheid roept, de gehoorzamen nooit in den steek laat. Zoo is het ook nu weer. Ik geloof echter, dat ieder, die waarlijk ernst er mee maakt vandaag om in alles den Heere welbehagelijk te zijn, heel goed weet wat er moet gebeuren. Vergeten we toch niet, dat de Heere God in dezen tijd van schrikkelijke geestelijke verwarring en ontbinding bezig is door Zijn Geest in dit land een groot werk Zijner levensvernieuwend genade te verrichten. Maar Hij belooft ons daarom niet de dingen op een presenteerblaadje kant en klaar voor te houden. Wie dat verwacht komt bedrogen uit. Prof. Lindeboom vertelde ons op college wel eens, dat hij, toen hij begon te ijveren voor christelijke verzorging van krankzinnigen, met één dubbelte begon. En hij begon. We moeten geloof hebben in het Woord van Gods beloften, dat Hij ze vervullen zal aan degenen, die gehoorzaam zijn aan Zijn Woord. En die hun leven naar dat Woord willen richten. We moeten gelooven, dat Hij den gehoorzamen geeft de opening van zijn woorden tot een licht om de positieve roeping in het leven te kunnen vervullen in het menschelek leven van dezen tijd. We moeten eenvoudig zijn. Laten we den Heere niet voor de voeten loopen of Hem vooruitloopen. „Ik verwacht den HEERE; mijn ziel verwacht, en ik hoop op Zijn Woord". Is dat speculatie? Dat is de taal des geloofs.

7. En nu de volgende stelling: praktische onvruchtbaarheid (is gevolg van het verbreken der samenwerking).

Ik kan mij in dezen tijd niet losmaken van de gedachte, dat heel dien breedten uitgroei van het chr. leven door zijn actie allerwege ons heeft doen vergeten, dat we de dingen bezitten moeten als niet-bezittende. Mijn verblijf in Dachau heeft de Heere willen gebruiken om mijn oogen te openen voor de gevaren die gelegen zijn in de „dingen der menschen". In mijn openingswoord van de vergadering op 11 Aug. '44 in Den Haag heb ik daarop met klem gewezen, toen ik een diagnose gaf van de krankheid van ons Geref. leven-in-zijn uitgroei. En nu valt mij telkens weer op de angst, welken ik ontmoet, voor het moeten opgeven van allerlei chr. actie. Ik vraag mij af: bewijst dat niet, dat die actie, die wat wij tot stand hebben gebracht een te groote plaats inneemt in ons leven? Bewaren we onszelf wel voor de afgoden? Iets van dien angst meen ik ook te proeven in wat br B. schrijft onder dit punt. Telkens zie ik weer hoe men onder ons, zonder het te willen of te beseffen, de organisatie verabsoluteert. Ik vraag me ook af: heeft de offerbereidheid, welke toch een wezenlijk element moet zijn van ons geloofend leven, daarin nog wel haar ruimte? Ik bedoel dit: het ons „leven" willen verliezen. En ons leven verliezen dat beteekent maar niet sterven of gedood worden alleen. Neen, dat beteekent ook het loslaten van die talloos vele dingen, welke inhoud van ons leven zijn. Willen we die verliezen? Is het mogelijk, dat het schrikbeeld van praktische onvruchtbaarheid onbewust tot achtergrond heeft een krampachtig vasthouden aan „onze" dingen? Zoo-dat we toch onvruchtbaar zijn? Want dat is toch altijd het tragische van het niet bezitten van de dingen als niet-bezittende. En gaat daardoor onze z.g.n. vruchtbaarheid niet machtig veel lijken op succes? Lijkt het soms niet als twee druppels water op het „schema" dézer wereld, welke alleen maar vraagt: wat bereik ik?

Met opzet zeg ik het maar vragenderwijze. Is vruchtbaarheid dan gelegen in het bestaan van een lange lijst van samenwerkingsorganisaties, zooals deze door br B. ons worden opgesomd? De eigenlijke vruchtbaarheid van ons leven is toch, zooals Paulus in Filippi 3 schrijft: om Hem te kennen en de kracht Zijner opstanding en gemeenschap aan Zijn lijden, Zijn dood gelijkvormig wordende, opdat ik eenigszins moge komen tot de wederopstanding der dooden.

8. Het laatste door br B. aangevoerde argument is: het gevaar van een hoogmoedshouding bij onszelf en speciaal voor de jeugd het stil blijven staan bij het negatieve.

Misschien denk ik te hoog van „onze" menschen, maar niemand zal toch zoo naïef zijn te meenen, dat we „eenige zekerheid zouden hebben dat als de vrijgemaakten iets ondernemen er wel rechte lijnen naar de Schrift getrokken worden", zooals br B. onderstellenderwijze zegt. Dan toch zouden we niets hebben geleerd uit het verleden en zou het vrijgemaakte leven niets anders beteekenen dan een generale repetitie van het leven indertijd in de gebonden kerken. Dit is juist het verheugende, dat er in onze kringen is een worsteling om de rechte lijnen naar de Schrift weer te vinden en te trekken. Een gearriveerd-zijn bij sommigen mag ons tóch niet er toe leiden te gaan concludeeren tot een gearriveerd-zijn bij allen. Het gevaar van generaliseeren kijkt bij br B. soms hier en daar wel om den hoek. Zeker, we moeten de noodige ootmoed betrachten. Ik ben dat met br B. hartelijk eens. Maar tegelijk moeten we niet vergeten, dat ootmoed even gevaarlijk kan zijn als hoogmoed. Ootmoed kan ook een „houding" worden.

Ten sterkste moet ik ontkennen, dat Holwerda de jeugd in een vacuum heeft gebracht door zijn rede over „De reformatie van onzen omgang". Hij heeft ze niet bij het negatieve neergezet, zooals br B. zegt, maar hij heeft ze neergezet bij het Woord, opdat ze daarmee worstelen zouden. En dat is voor de jeugd ook genoeg. Jammer is het, dat er in het betoef van br B. een vlekje is, dat ongetwijfeld aan zijn aandacht is ontsnapt. Hij noemt n.l. degenen die bezwaren hebben tegen voortgaande samenwerking negativisten. Dat klinkt heel leelijk. Bovendien is het onwaar. Het is jammer van dit toch mooie referaat, waarin zoo ontzaggelek veel goede dingen staan en behartigenswaardige wenken voorkomen.

Ten slotte. Ik heb aan het referaat van br B. een breede en ernstige bespreking gewijd, omdat ik meende, dat br B. daar recht op had. Op onderscheiden punten zijn we het met elkaar niet eens. Maar dat is niet erg. We kunnen het broederlijk bespreken.

Hartelijk hoop ik, dat mijn bespreking een bijdrage moge zijn om samen te vinden den weg in de vragen en moeilijkheden, waarin de Heere ons door de genade der vrijmaking heeft willen brengen en om te komen tot eenparigheid van gevoelen. Want het gaat om den ernst der samenwerking.

KN.

BOEKBESPREKING

„De positie van de Diakenen ten aanzien van den Kerkeraad", door prof. P. Deddens. „De Vrije Kerk", Rotterdam.

In deze nauwkeurige studie, oorspronkelijk als referaat voorgedragen op de centrale diaconale Conferentie te Groningen 1947, komt prof. Deddens tot de conclusie, dat de diakenen, volgens de openbaring over hun ambt in de Heilige Schrift, niet het leeren regereamt in 's Heeren kerk verkregen, en dus niet tot den eigenlijken kerkeraad behooren, en dat daarom art. 30 Nederl. Geloofsbel., alsmede eenige artikelen der K.O. eenigszins gewijzigd behooren te worden. Wel moet daar tusschen dienaren des Woords en ouderlingen eenerzijds, en diakenen aan den anderen kant, goede en nauwe samenwerking zijn, waarbij de kerkeraad in alle gewichtige gevallen diakenen raadpleegt, en ten volle het woord, door diakenen gesproken, laat wezen. Omgekeerd: waarbij predikanten en ouderlingen, zooveel hun tijd dit toelaat, zich inwerken in de vraagstukken, waarmee diakenen worstelen, en ook, voor zooveel hun tijd dit toelaat, met adviseerende stem de vergadering der diakenen bezoeken", blz. 20.

Deze studie, waarin, na een inleiding, de gegevens der Heilige Schrift worden nagegaan, dan uiteengezet, wat onze kerkelijke belijdenisgeschriften, kerkenordening, liturgische formulieren in dezen zeggen, en ten slotte de vraag beantwoord wordt, of de huidige positie van diakenen wijziging behoeft, en die nog met een reeks Aanteekeningen verrijkt is, en den Schrijver tot oere strekt vanwege hare acribie, vinde rustige, en dege overweging en bespreking. Zelf wil ik over hare hoofdstrekking nog liever eens kalm badenken. Jammer, dat prof. Deddens de dissertatie van dr A. J. Bronkhorst: „Schrift en Kerkorde" niet meer heeft kunnen gebruiken (of nog niet gekend heeft), die van Hand. 6 een andere, eigen verklaring geeft, blz. 63 v.v.

„In Hand. 6 vindt niet de afsplitsing van een gedeelte van de apostolische functie, maar de afsplitsing van een gedeelte van de gemeente, en wel van het Grieksche sprekkende deel (plaats). deze leiders zijn noch speciaal oudsten, noch speciaal diakenen, maar oefenen de volle apostolische taak — zij het ook met afgeleid gezag — uit in hun eigen kring", blz. 67. We zouden over deze voorstelling gaarne het oordeel van prof. Deddens vernemen hebben. We kunnen ook vragen, of de ouderlingen in Hand. 11